

Важко уявити собі Національний фармацевтичний університет без кафедри аналітичної хімії, слова «кафедра аналітичної хімії – одна з перших кафедр фармацевтичного інституту, заснована в 1921 році – в рік відкриття інституту» вже давно сприймаються як даність. Започаткування викладання аналітичної хімії як окремої дисципліни пов'язане з ім'ям М. О. Валяшка – першого ректора Харківського державного фармацевтичного інституту – та його учня і однодумця М. П. Красовського – першого завідувача кафедри аналітичної хімії Харківського державного фармацевтичного інституту.

Згідно із Наказом ректора № 255 від 25 червня 2020 року «Про реорганізацію кафедр», була проведена реорганізація шляхом злиття кафедри аналітичної хімії та кафедри лікарської та аналітичної токсикології. На базі вказаних підрозділів утворена кафедра аналітичної хімії та аналітичної токсикології, завідувачем якої призначений доктор фармацевтичних наук, професор С. В. Колісник. Потужним кадровим складом, який сформувався на кафедрі – професори І. С. Гриценко, В. С. Бондар, С. В. Баярка, С. І. Мерзлікін, доценти – Т. А. Костіна, С. М. Полуян, М. Ю. Голік, В. П. Мороз, С. А. Карпушина, І. Ю. Петухова, О. Г. Кизим, Т. В. Жукова, К. В. Динник, О. Г. Погосян, В. І. Степаненко, Е. Ю. Ахмедов, О. А. Бризицький, О. О. Алтухов, Ю. С. Колісник об'єднана кафедра за короткий час була підготована до початку нового навчального року. Продовжувались також наукові дослідження по виконанню докторської дисертаційної роботи доц. М. Ю. Голіком і аспірантами У. Умаровим (науковий консультант проф. С. В. Колісник) та О. І. Черняєвою (науковий консультант проф. І. С. Гриценко). Крім того, у зв'язку з виробничою необхідністю до кафедри аналітичної хімії та аналітичної токсикології були прикріплені ще два аспіранта – О. Ю. Маслов (науковий консультант проф. С. В. Колісник), В. С. Коваленко (науковий консультант проф. С. І. Мерзлікін).

Щодо аналітичної токсикології (токсикологічної хімії), то це – одна з профільних дисциплін у системі вищої фармацевтичної освіти. До 1965 р. вона мала назву «Судова хімія» та виникла з потреб судово-медичної токсикології. Першими центрами з проведення судово-хімічних досліджень були аптеки. Перші наукові дослідження в області судової (токсикологічної) хімії були виконані вченими-фармацевтами Санкт-Петербурзької медико-хірургічної академії, Московського, Харківського та Юр'євського (Тартуського) університетів.

Таким чином відлік історії нового підрозділу розпочався від 1 вересня 2020 року, та ми пропонуємо історичний екскурс здійснити стосовно обох кафедр.

Кафедра аналітичної хімії була створена у 1921 році, в рік заснування Харківського фармацевтичного інституту.

1921 по 1944 роки кафедру очолював доктор фармацевтичних наук, професор М.П. Красовський. Загальним науковим напрямком кафедри в 20-30-х роках був якісний та кількісний аналіз лікарських препаратів та дослідження олій в рослинній сировині. Спектр наукових інтересів професора М.П. Красовського та його учнів був надзвичайно широким:

вивчався якісний склад соляних розчинів Слов'янська і розроблялись методи очистки солі на солеварнях, досліджувались олії з льону, гірчиці, какао, м'яти та ін.

З вересня 1941 по 1944 р. кафедра в складі ХФІ перебувала в евакуації та продовжувала викладацьку та наукову діяльність. З 1944 по 1967 р. кафедру очолював професор В.Г. Гуревич. Під його керівництвом колектив кафедри займався аналізом лікарських препаратів оксидиметричними методами, колориметричним визначенням мікроелементів.

У 70-х, та на початку 80-х років колектив кафедри під керівництвом доцентів А.О. Гольтман (1967-1969) та З.І. Єрьоміної (1969-1975) упроваджує в учбовий процес інновації, а саме – переходить з якісного макроаналізу на напівмікроаналіз, що дозволило спростити роботу та суттєво економити реактиви. Науковий напрямок кафедри – розробка експрес-методів аналізу багатокомпонентних лікарських форм, аналіз фармпрепаратів.

У 1978 році кафедра аналітичної хімії була об'єднана з кафедрою фізичної та колоїдної хімії. Кафедру очолив професор В.Д. Безуглий – вчений з світовим ім'ям, фахівець в багатьох напрямках фізичної та аналітичної хімії. Він започаткував новий метод – аналітичну електрохімію полімерів, розробив технологію для індикації радіоактивного випромінювання, зробив вагомий внесок в теорію полярографії. Це новий напрямок досліджень, дуже сучасний для того періоду, що потребував спеціального обладнання та певної фаховості.

З 1982 по 1998 роки завідувачем кафедри був доктор фармацевтичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки О.М. Гайдукевич. Професор О.М. Гайдукевич створив наукову школу дослідників в галузі синтезу та аналізу біологічно-активних речовин. Наукові дослідження співробітників кафедри відображені у низці кандидатських дисертацій: К.В. Динник (1986); О.О. Кравченко (1987); Г.П. Казаков (1988); Г. Сим (1989); О.Є. Микитенко (1990); С.В. Колісник (1992); Мохамед Мохмуд Барака (1992); М.Ю. Голік (1994); Т.А. Костіна (1996); І.Ю. Петухова (1996).

Лекція за темою:
"Хроматографічні методи аналізу", 1986 р.

проф. Гайдукевич О. М.

В цей час на кафедрі викладалися дисципліни: «Аналітична хімія» для вітчизняних та іноземних студентів спеціальності «Фармація» і «Аналітична хімія та інструментальні методи аналізу» для спеціальності «Промислова фармація»; читаються нові курси: «Експрес-методи аналізу (контроль якості лікарських засобів)» та «Аналіз малих концентрацій (гомеопатія у фармації)» для студентів в межах програми спеціалізації.

З 1998 року кафедру аналітичної хімії очолював доктор хімічних наук, професор, заслужений винахідник України, почесний професор НФаУ В.В. Болотов. На кафедрі почав розвиватися новий напрямок науково-дослідної роботи – хіміко-токсикологічні дослідження лікарських препаратів.

У 1998-1999 роках були розроблені нові доповнені програми з аналітичної хімії для студентів усіх спеціальностей та форм навчання, створена робоча програма для спеціальності «Технологія парфумерно-косметичних засобів» з урахуванням профілізації навчання, затверджені типові програми з аналітичної хімії для спеціальності «Фармація» та «Промислова фармація», «Промислова біотехнологія», «Клінічна фармація». Були створені навчальні посібники, конспекти лекцій, практикум з аналітичної хімії, довідник "Аналітична хімія в схемах і таблицях". З вересня 2002 року розпочалося викладання аналітичної хімії англійською мовою.

Під керівництвом проф. Болотова В.В. захищаються кандидатські (В.П. Мороз (2000); Е.Ю. Ахмедов. (2003); Л.Ю. Клименко (2007)) та докторські дисертації (О.М. Свечнікова (1999); С.В. Колісник (2012)). Науковий ступінь кандидата фармацевтичних наук одержали: О.А. Бризицький (2008, керівник професор Свечнікова О.М.) та О.О. Алтухов (2011, керівник доц. Колісник С.В.).

В 2012 – 2016 р.р. кафедру очолювала доктор фармацевтичних наук, проф. Євтіфеева О.А. – фахівець у напрямку стандартизації та метрології фармацевтичного аналізу.

Кафедра аналітичної хімії, 2016 р.

Завідувач кафедри, проф. Гриценко І.С.

З червня 2016 р. по теперішній час кафедру очолює доктор хімічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки Гриценко Іван Семенович. Досвідчений фахівець з великим управлінським досвідом, що багато років працював на керуючих посадах НФаУ – проректор з наукової роботи (2003-2005), перший проректор НФаУ (2005-2014).

Кафедра продовжує розвивати такі напрямки наукової діяльності: стандартизація підходів до оцінки хімічних методів ідентифікації речовин; валідація методик контролю якості лікарських речовин; синтез та аналіз хімічних сполук; розробка нових іон-селективних електродів; хіміко-токсикологічні дослідження органічних сполук. У перспективах розвитку кафедри – подальша оптимізація та модернізація навчальних програм з аналітичної хімії з урахуванням досвіду викладання цієї дисципліни в провідних університетах Європи та США.

Колектив кафедри у 2019 році.